



Landschapsplan Dennenoord

In opdracht van de gemeente Winterswijk

Colofon

Landschapsplan Dennenoord

Rapportnummer 2691

Projectnummer 4837

Opdrachtgever Gemeente Winterswijk

Contactpersoon Arjen Poelmans

Opdrachtnemer Staring Advies

Jonker Emilweg 11

6997 CB Hoog-Keppel

0314 641910

info@staringadvies.nl

www.staringadvies.nl

IBAN NL87 RABO 03 88 40 73 44

Btwnr NL8076.79.616.B01

KvK 09100544

Auteur D.J. Stronks

Controle Drs. L.M.A. Witjes

Status concept

Publicatiedatum 01-12-2023

Foto voorblad Zicht op het noordoostelijke deel van het terrein, 15-02-2023.

Wijze van citeren Stronks, D.J., 2023. Landschapsplan Dennenoord. Staring Advies, Hoog-Keppel.

Copyright

Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Netwerk Groene Bureaus

Staring Advies is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB) de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus. Het netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

www.netwerkgroenebureaus.nl

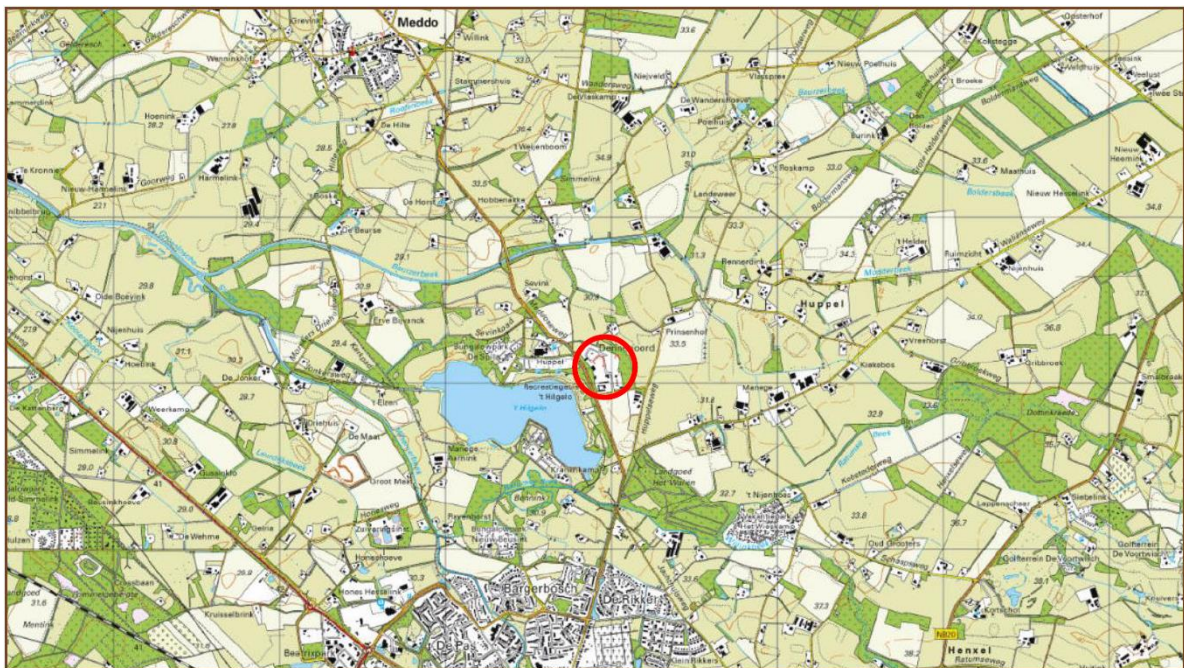
Inhoud

1 Inleiding	3
2 Huidige situatie	5
3 Gebiedsanalyse	7
3.1 Landschap	7
3.2 Cultuurhistorie	9
4 Inrichtingsplan.....	11
4.1 Uitgangspunten.....	11
4.2 Het inrichtingsplan	13
5 Beheer	17
Bijlagen.....	19
Bijlage 1. Fotografische impressie van het plangebied	19

1 Inleiding

Dennenoord is een voormalig regionaal woonwagencentrum ten noorden van Winterswijk, in de buurtschap Meddo. In 1970 werd het regionaal woonwagencentrum geopend. Sinds de sluiting van regionaal woonwagencentrum in 1992 is Dennenoord in gebruik als bedrijventerrein. Op het terrein is het bedrijf Verhaegh Trading B.V. gevestigd. In figuur 1 is de topografische ligging van Dennenoord weergegeven.

Een deel van het bedrijventerrein Dennenoord wordt gesaneerd en omgevormd in bos en natuur. Het gaat daarbij om de groen ingekleurde delen in figuur 2. Deze indeling is de basis voor het opstellen van het gedetailleerde inrichtingsplan voor het groen. In dit inrichtingsplan wordt weergegeven op welke wijze deze groen ingekleurde delen worden ingericht. Een belangrijke voorwaarde van de opdrachtgever is dat na inrichting de specifieke identiteit van het voormalig regionaal woonwagencentrum herkenbaar blijft.



Figuur 1. Globale ligging van het plangebied (rode cirkel). Bron: Provincie Gelderland (2023).



Dennenoord

- Bedrijf
- Groen
- Bedrijfsstandplaats
- Greppel

Tekening A



Gemeente Winterswijk



Dennenoord

Schaal: 1:2.000 (A3) VR december 2022
 © 2022 Stadsontwikkeling_Dennenoord
 Versie: 20220112.dwg

Figuur 2. Toekomstige bestemmingen in het terrein.

2 Huidige situatie

In deze beschrijving van de huidige situatie wordt vooral ingegaan op het groen dat momenteel op Dennenoord aanwezig is. Op basis van de twee veldbezoeken die op 19-01-2023 en 15-02-2023 zijn uitgevoerd wordt hier een beschrijving gegeven van de verschillende “groene” delen van Dennenoord. In figuur 3 zijn de belangrijkste “groene” gebiedsdelen ingetekend. De overige gebiedsdelen betreffen bedrijfsterrein, infrastructuur en verhardingen, vooral asfalt.



Figuur 3. Overzicht van de verschillende groene terreindelen van het plangebied.

Hieronder volgt een beknopte beschrijving van de verschillende “groene” terreindelen. De cijfers verwijzen naar de cijfers in figuur 3.

1. Ruigte van vooral sint-janskruid met daarnaast vrij veel teunisbloem.
2. Asfaltweg met langs beide zijden beplanting van onder andere acacia, grove den, iep, berk, zwarte els, boswilg, braam en één pol mahonie.

3. Ruderaal terrein met onder andere teunisbloem, koningskaars, distel sp., opslag van acacia en grove den.
4. Opslag van jonge grove den en berk op kale grond (geel zand).
5. Mislukte aanplant zomereik? Vooral veel opslag van acacia.
6. Aanplant van vooral zomereik en grove den. Vrij veel opslag acacia.
7. Onder andere haagbeuk en aanplant van meidoorn, fladderiep, zomereik. Oude (gekapte) eikenrij.
8. Oude plataan.
9. Opgaand bos met onder andere beuk, esdoorn, Amerikaanse eik, douglas, lariks en een enkele liguster.
10. Ruderaal terrein met onder andere teunisbloem en vrij veel brem.
11. Opgaand bos met onder andere zomereik, beuk, Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, hulst, kamperfoelie, roos sp. en tweestijlige meidoorn.
12. Opgaand bos met onder andere beuk, grove den, zomereik, Amerikaanse eik, berk, ratelpopulier en vogelmelk.
13. Verspreid staande opgaande grove dennen met grazige ondergroei en struikopslag.

3 Gebiedsanalyse

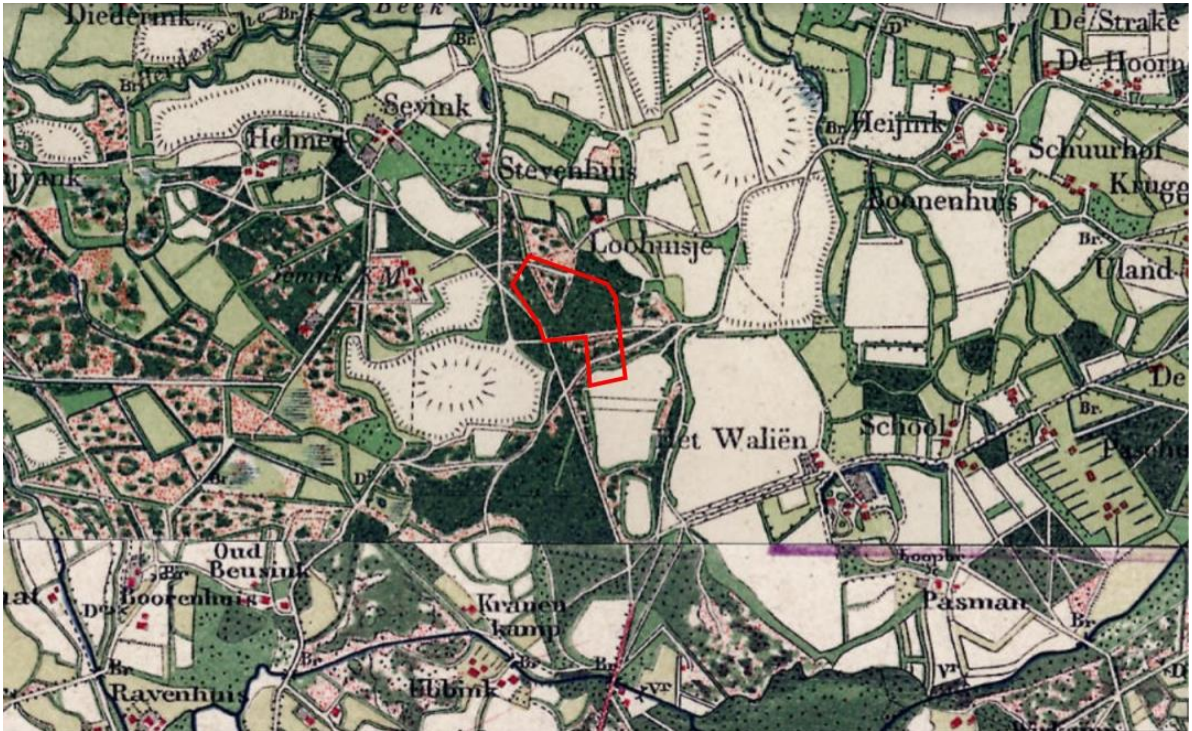
3.1 Landschap

In de figuren 4, 5, 6 en 7 zijn topografische kaarten uit 1850, 1900, 1950 en 2020 van de planlocatie en omgeving weergegeven. Hieruit is de landschappelijk ontwikkeling op en rond de planlocatie in de afgelopen 170 jaar af te leiden.

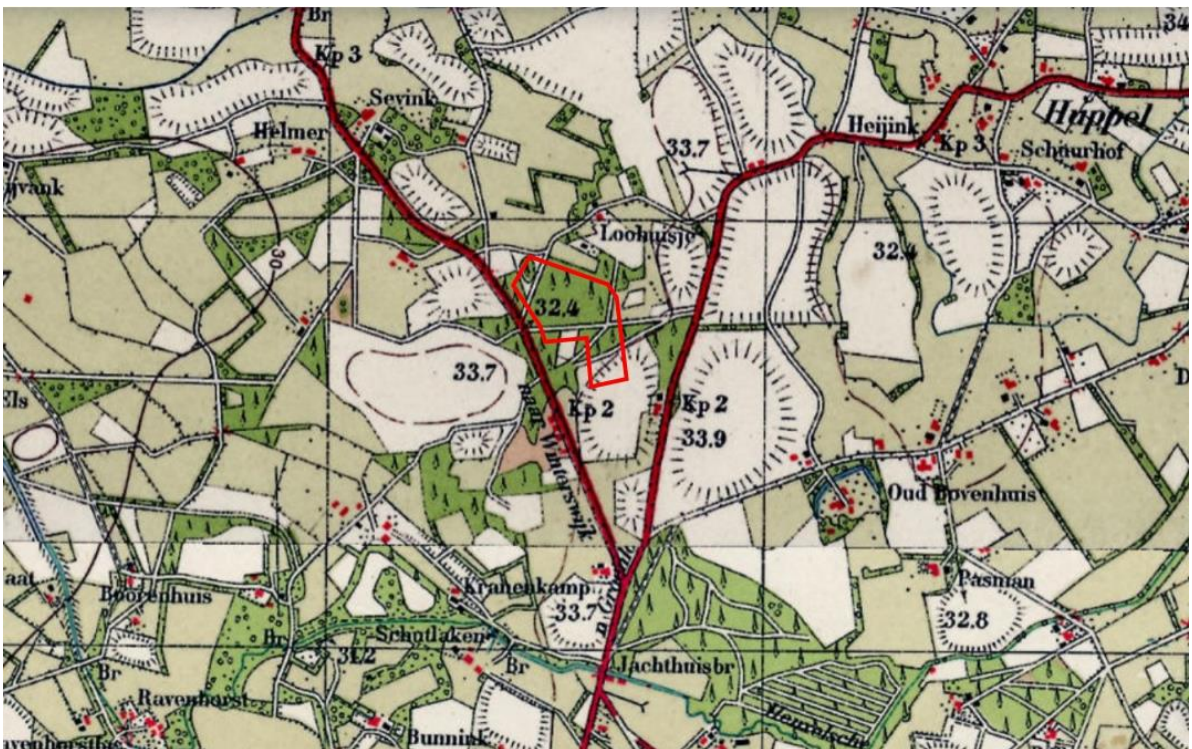
Op de topografische kaart uit 1850 is te zien dat de planlocatie uit heide en enkele snippertjes bos bestond. De omgeving bestond voornamelijk uit heide en tot bouwland in cultuur gebrachte hogere gronden. Rond 1900 bestaat de planlocatie grotendeels uit bos en een klein stukje heide. In de omgeving is de omvorming van heide in voornamelijk grasland op gang gekomen. Rond 1950 is vrijwel alle heide rond de planlocatie ontgonnen. De planlocatie is dan geheel met bos begroeid. Na 1950 zijn de meest ingrijpende landschappelijke veranderingen het ontstaan van het woonwagencamp Dennenoord op de planlocatie, de aanleg van zandwinplas en recreatiegebied 't Hilgelo direct ten westen van de planlocatie en schaalvergroting van het landschap als gevolg van de steeds intensiever wordende landbouw.



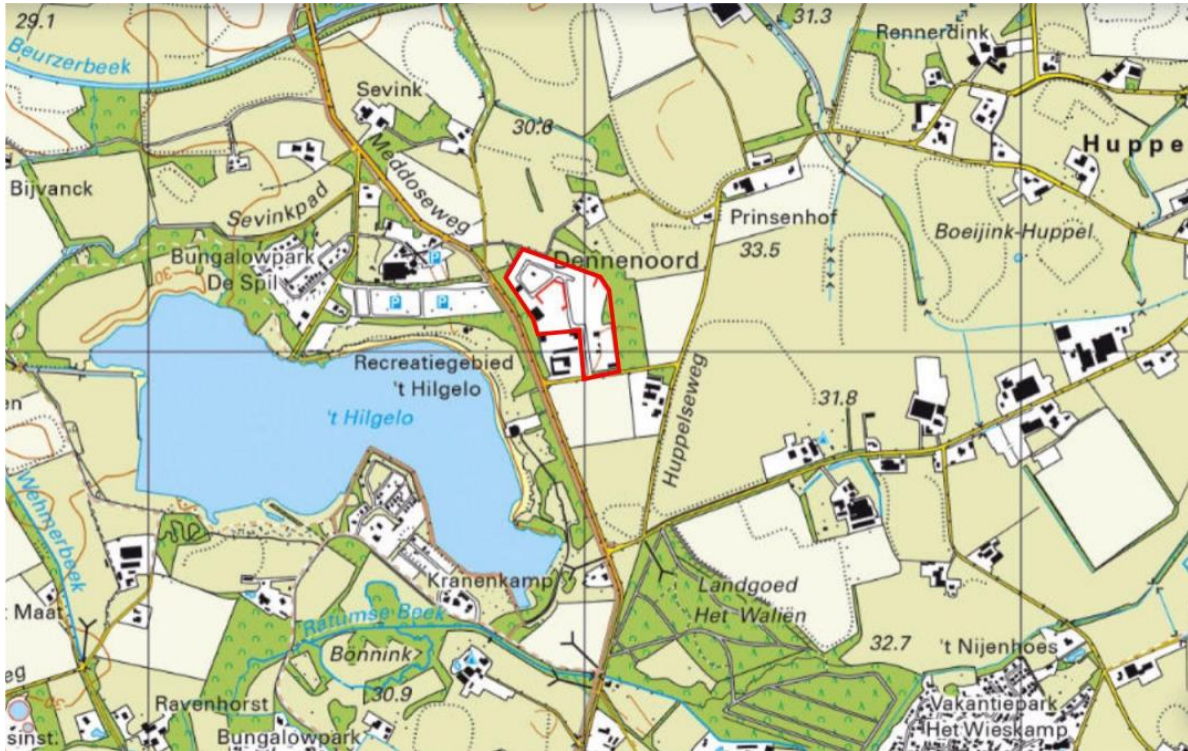
Figuur 4. De topografische kaart van 1850. De planlocatie is begrensd door de rode lijn. Bron: Topotijdreis.nl.



Figuur 5. De topografische kaart van 1900. De planlocatie is begrensd door de rode lijn. Bron: Topotijdreis.nl.



Figuur 6. De topografische kaart van 1950. De planlocatie is begrensd door de rode lijn. Bron: Topotijdreis.nl.



Figuur 7. De topografische kaart van 2022. De planlocatie is begrensd door de rode lijn. Bron: Topotijdreis.nl.

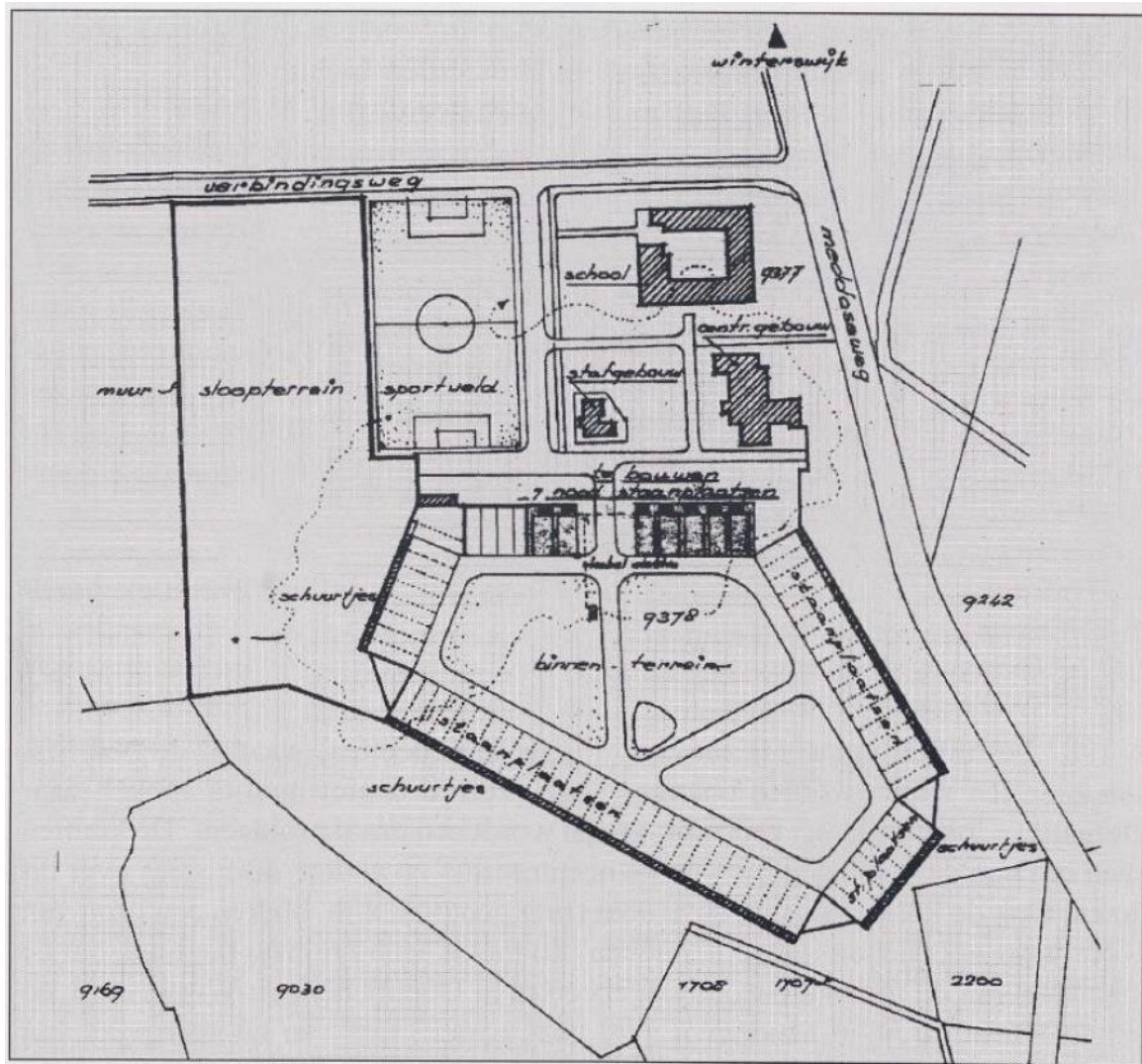
3.2 Cultuurhistorie

Deze paragraaf is grotendeels ontleent aan het document “Gebiedsbiografie Dennenoord Gemeente Winterswijk”, opgesteld door het Monumenten Advies Bureau in 2022.

Tot eind twintigste eeuw bestond de projectlocatie deels uit heide waar vrijwel zeker vee werd geweid. Nadat rond 1900 de projectlocatie vrijwel geheel uit bos bestond zal het gebruik vooral gericht zijn op houtoogst. In 1930 werd westelijk van de Meddoseweg, enkele honderden meters ten zuiden van het huidige Dennenoord, een klein woonwagencentrum gesticht. Op 1 mei 1970 werd het regionaal woonwagencentrum Dennenoord geopend. Dit bood plaats aan 63 standplaatsen voor woonwagens en 4 passantplaatsen. De 63 vaste standplaatsen werden elk voorzien van 2 schuurtjes.

Het woonwagencentrum kenmerkte zich oorspronkelijk door een indeling op basis van drie functies: wonen, werken en maatschappelijke voorzieningen. Het woongedeelte bevond zich aan de noordzijde. In oppervlakte was deze functie het meest omvangrijk. De woonwagens waren geplaatst aan de randen van dit vijfhoekig terrein met ongelijke zijden, rondom een groot binnenterrein. Achter de standplaatsen bevonden zich schuurtjes. Aan de zuidzijde lag een strook voor passanten. Aan de zuidoostzijde van het woonwagencentrum lag een sloofterrein, dat door een muur werd afgebakend. Aan de

zuidwestzijde van het terrein was een voorzieningencluster gerealiseerd met een schoolcomplex, een centrumgebouw en een staf- en douchegebouw. Aan de overzijde van de centrale toegangsweg lag een sportveld. Bij de toegang tot het sloopterrein stond tot slot een was-, kleed- en schaftgebouw. In figuur 8 is een overzichtstekening opgenomen van de oorspronkelijke terreininrichting.



Figuur 8. Overzichtstekening van het woonwagencentrum. De bovenzijde is zuid-gericht. Bron: Gebiedsbiografie Dennenoord Gemeente Winterswijk, Monumenten Advies Bureau 2022.

Na sluiting van het woonwagencentrum in 1992 werd het oorspronkelijke sloopterrein beplant met bomen. Dit terreindeel is het huidige bos langs de oostzijde van het terrein. Het centrumgebouw en het was-, kleed- en schaftgebouw werden gesloopt. Op de plek van het voormalige centrumgebouw werd een bedrijfsterrein aangelegd en het staf- en douchegebouw werd in gebruik genomen als bedrijfsgebouw. Op het sportveld werden een aantal standplaatsen voor woonwagens gerealiseerd.

4 Inrichtingsplan

4.1 Uitgangspunten

Voor het inrichtingsplan staan de volgende twee uitgangspunten bovenaan:

- In het ruimtelijk ontwerp staat de geschiedenis als regionaal woonwagencentrum centraal.
- In de landschappelijke invulling neemt het heideverleden en de geschiedenis van de successie van heide tot bos een centrale plek in.

De vertaling van de geschiedenis als regionaal woonwagencentrum in het ruimtelijk ontwerp is in grote lijnen in figuur 9 weergegeven.



Figuur 9. Kaartbeeld van de uitgangspunten voor de ruimtelijke inrichting. Bron: Gemeente Winterswijk.

Toelichting op de uitgangspunten ruimtelijk inrichting in figuur 9:

- Herstel contour van het centrale midden ruimte (licht, lucht en ruimte);
- Centrale ontsluitingsweg als een zichtlijn, zicht vanuit het stafgebouw (rood);
- Randen gesloten, versterken contrast tussen open en gesloten;
- Centrale speelvoorzieningen als een 'natuurlijke zandlocatie' terugbrengen (geel);
- Locatie van voormalige voetbal(sport)veld deels herstellen als een open ruimte.

Daarnaast zijn bij het opstellen van het inrichtingsplan de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De te realiseren natuurtypen zijn passend bij de milieufactoren (bodemgesteldheid, water en klimaat) op locatie.
- Het realiseren van natuurtypen die passend zijn in het betreffende landschapstype.
- Aanplant en inzaai van lokaal inheemse soorten kruiden, bomen en struiken.

Het plangebied is niet gelegen in de "Groene Ontwikkelzone" (GO) of het "Gelders Natuur Netwerk" (GNN). Met de GNN en de GO hoeft in het inrichtingsplan geen rekening te worden gehouden. De GNN en de GO zijn gebieden die door de provincie Gelderland zijn begrensd. Samengevat is in de GO de wens het landschap te herstellen. Het GNN bestaat grotendeels uit natuur en bos. De wens in de GNN is dat natuur en bos zich optimaal kan ontwikkelen in een landelijk netwerk.

Uit het natuuronderzoek dat door Staring Advies is uitgevoerd voor de sanering en herinrichting van het terrein blijkt dat er bij de planvorming en uitvoering geen rekening met beschermde wilde flora en fauna hoeft te worden gehouden, met uitzondering van broedende vogels.

4.2 Het inrichtingsplan

De uitgangspunten ten aanzien van de inrichting zoals geformuleerd in de vorige paragraaf zijn zoveel mogelijk verwerkt in het plan. Zie figuur 10 voor de plankaart.



Figuur 10. De plankaart.

Voor het aanleggen van de verschillende groenelementen wordt zoveel mogelijk plantmateriaal van streekeigen, autochtone herkomst gebruikt. Dit draagt het meeste bij aan de biodiversiteit en het behoud van groen erfgoed. Hieronder worden de verschillende onderdelen van het inpassingsplan toegelicht.

Bos. Het bodemtype op locatie betreft Hn21, een veldpodzolgrond bestaande uit leemarm en zwak lemig fijn zand. De gemiddeld hoogste grondwaterstand is 110 cm beneden maaiveld, de gemiddeld laagste grondwaterstand is 220 cm beneden maaiveld. De potentieel natuurlijke vegetatie is hier het eiken-berkenbos. De ontwikkeling van het bos

wordt gestart door het in handkracht aanplanten van tweejarig bosplantsoen in wildverband met een gemiddelde plantafstand van 1,5 x 1,5 meter. Bij het aanplanten wordt groepsgewijze menging van soorten toegepast. Dat wil zeggen dat circa 5 stuks van dezelfde soort bij elkaar worden geplant om te voorkomen dat één soort in de beplanting gaat overheersen. Er wordt aangeplant in onbewerkte grond. De volgende soorten zijn passend in het eiken-berkenbos en worden dan ook aangeplant: zomereik, ruwe berk, zachte berk, vuilboom en wilde lijsterbes. Zie voor het aan te planten sortiment de plantsoenlijst (tabel 1).

Bosmantel. Een bosmantel is een geleidelijke overgang van lage vegetatie (in dit geval heide) naar opgaand bos. Deze overgang is begroeid met struik- en boomvormende soorten en (ruigte)kruiden. Door het uitvoeren van hakhoutbeheer wordt een bosmantel in stand gehouden. Bosmantels vormen een belangrijk leefgebied voor allerlei fauna. Goed ontwikkelde bosmantels belemmeren in het zomerhalfjaar het doorzicht, vergelijkbaar met de woonwagens die hier in het verleden op ongeveer dezelfde locaties als de bosmantels aanwezig waren. Het aanleggen van de bosmantels gebeurt door het aanplanten van tweejarig bosplantsoen in wildverband met een gemiddelde plantafstand van 1,5 x 1,5 meter. Bij het aanplanten wordt groepsgewijze menging van soorten toegepast. Dat wil zeggen dat circa 5 stuks van dezelfde soort bij elkaar worden geplant om te voorkomen dat één soort in de beplanting gaat overheersen. Er wordt aangeplant in onbewerkte grond. De aan te planten soorten passen slechts gedeeltelijk bij het bodemtype (Hn21) ter plekke. Er is voor gekozen om een gevarieerder, kleurrijker sortiment toe te passen, als een verwijzing naar de verschillende vormen die de woonwagens hier hadden en naar haar kleurrijke bewoners. Zie voor het aan te planten sortiment de plantsoenlijst (tabel 1).

Heide. In het open middenterrein wordt de ontwikkeling van heide nagestreefd. Gangbaar bij de ontwikkeling van heide uit bijvoorbeeld landbouwgrond op voormalige heide is om de teelaarde af te graven tot op de overgangslaag naar de minerale ondergrond. In deze overgangslaag is vaak nog een zaadbank aanwezig met zaad van bijvoorbeeld struikheide. Na blootlegging van de zaadbank kunnen de zaden daarin ontkiemen. Zaden van struikheide kunnen meer dan honderd jaar kiemkrachtig blijven. Grote delen van de middenterrein waar ontwikkeling van heide wordt nagestreefd zijn in het verleden vermoedelijk vergraven waardoor de zaadbank grotendeels verstoord zal zijn. Om de ontwikkeling van heide te stimuleren na sanering van het terrein, wordt het ingezaaid met maaisel van een heideterrein uit de regio. Belangrijk bij de sanering van het terrein voordat het wordt ingezaaid, is dat alle resten asfalt, beton en overige niet natuurlijke materialen worden verwijderd. Ook eventueel aanwezige teelaarde bovenop de minerale bodem dient afgegraven te worden. Hoogteverschillen in het terrein die nu aanwezig zijn of ontstaan bij de sanering dienen zoveel mogelijk gehandhaafd te blijven. Dit komt de diversiteit in de te ontwikkelen heide ten goede. Geadviseerd wordt om op deze locatie eerst een

vooronderzoek naar de ontwikkelingsmogelijkheden voor droge heide uit te voeren. Doel van dit onderzoek is om na te gaan of de hier voorgestelde maatregelen voldoen of eventueel bijgesteld moeten worden.

Open zand. Op de plek van de centrale speelvoorzieningen van het voormalige woonwagencentrum wordt een plek met open zand gecreëerd met een oppervlakte van ongeveer 150 m². De plek wordt iets verhoogd aangelegd door hier ongeveer 150 m³ schoon zand op de minerale ondergrond te storten. Hierdoor ontstaat een heuveltje met een gemiddelde hoogte van 1 meter ten opzichte van de directe omgeving. Door het creëren van een heuveltje zal deze plek met open zand droger zijn en zal het minder snel dichtgroeien waardoor het beheer beperkt kan blijven. Plekken met open zand zijn voor specialistische insecten zoals graafbijen en graafwespen van groot belang.

Vliegdennen. Op de heide worden twee groepjes met vliegdennen geplant, in totaal 7 stuks. Een vliegdennen is een min of meer vrijstaande grove den. Deze dennen staan symbool voor de dennen waar de woonwagenbewoners destijds tegen aan keken en waaraan ook de naam Dennenoord is ontleend. De te planten grove dennen hebben als minimummaat 10/12 (stamomtrek in cm op 130 cm hoogte). De voorkeur gaat sterk uit naar imperfect plantmateriaal. Kromme en scheve grove dennen voldoen het best aan het beeld van een vliegdennen.

Gras en ruigte. Het gaat hier om twee perceeltjes. Inrichtingsmaatregelen in het zuidelijke perceeltje zijn niet nodig. Hier is een ruigte van vooral sint Janskruid met daarnaast vrij veel teunisbloem aanwezig. Daarmee voldoet dit perceeltje aan het gewenste beeld. Het noordelijke perceeltje is nu deels begroeid met bomen en struiken. Nadat deze verwijderd zijn en het terrein is gesaneerd dient de locatie uitgevlakt te worden. Daarna wordt de grond bewerkt zodat een zaaibed ontstaat (grond zwart maken door te frezen of ondiep te ploegen). Vervolgens wordt de helft van het perceel ingezaaid met een zadenmengsel van inheemse soorten en van inheemse afkomst en passend bij de grondsoort, bijvoorbeeld het B102 Margrietmengsel van de firma Biodivers. In de andere helft kan de vegetatie zich spontaan ontwikkelen.

Berm. Op de locatie zoals op de plantekening is weergegeven wordt de bestrating verwijderd. Vervolgens wordt de toekomstige berm ingezaaid met een zadenmengsel van inheemse soorten en van inheemse afkomst en passend bij de grondsoort, bijvoorbeeld het B102 Margrietmengsel van de firma Biodivers. Mogelijk moet voordat er ingezaaid gaat worden de berm iets opgehoogd worden met grond. Indien dat het geval is dient de op te brengen grond schraal te zijn.

	aan te planten stuks per type groenelement		
	bos	bosmantel	boomgroepen
oppervlakte(m2)	8100	2000	175
soort			
<i>bosplantsoen</i>			
boswilg		50	
brem		50	
eenstijlige meidoorn		125	
gelderse roos		100	
gewone vogelkers		25	
hazelaar		100	
hondsroos		100	
ruwe berk	500		
sleedoorn		100	
tweestijlige meidoorn		50	
vuilboom	600	150	
wilde lijsterbes	350	50	
zachte berk	700		
zomereik	1450		
<i>totaal bosplantsoen</i>	3600	900	0
<i>bomen 10/12</i>			
grove den			7
<i>totaal bomen 10/12</i>	0	0	7

Tabel 1. Plantsoenlijst. Voorstel voor aan te planten plantmateriaal.

5 Beheer

Per onderdeel wordt hieronder het gewenste beheer weergegeven.

Bos. Het startbeheer bestaat de eerste drie jaar uit het vervangen van afgestorven plantmateriaal. Als meer dan 30% van de aanplant afsterft, bijvoorbeeld door droogte, dan is inboet (vervangen van afgestorven materiaal) gewenst. Op termijn kan het wenselijk zijn om dunningen uit te voeren met als doel om de structuurvariatie, en daarmee de biodiversiteit, in het bos te verhogen. Of en wanneer deze dunningen gewenst zijn, is afhankelijk van de mate waarin structuurvariatie als gevolg van natuurlijke processen ontstaat.

Bosmantel. Het startbeheer bestaat de eerste drie jaar uit het vervangen van afgestorven plantmateriaal. Als meer dan 30% van de aanplant afsterft, bijvoorbeeld door droogte, dan is inboet (vervangen van afgestorven materiaal) gewenst. Periodiek beheer bestaat uit het gefaseerd afzetten van een deel van de bomen en struiken om de gewenste structuur, de geleidelijke overgang in begroeiingshoogte van heide naar opgaand bos, te creëren / te behouden.

Heide. Het startbeheer bestaat de eerste jaren uit het verwijderen (uittrekken) van mogelijk optredende spontane boomopslag. Het jaarlijkse beheer bestaat uit het hooien in de periode augustus - oktober van die delen van het terrein die niet begroeid zijn met heide, maar met een grazige en/of kruidige vegetatie. De eerste jaren kan dit, afhankelijk van de ontwikkeling van de vegetatie, wellicht achterwege blijven. Op de met heide begroeide delen moet jaarlijks de opslag van bomen worden verwijderd. Op termijn kan de heide eventueel door een schaapskudde beheerd worden.

Open zand. Jaarlijks de begroeiing in de periode augustus - oktober in handkracht verwijderen door het uittrekken van planten, eventueel gecombineerd met schoffelen. Laagblijvende planten die kenmerkend zijn voor droge schrale omstandigheden kunnen deels blijven staan. Het streven is dat na het jaarlijkse beheer 50% van de oppervlakte uit open zand bestaat.

Vliegdennen. Het beheer bestaat hier uitsluitend uit het vervangen van afgestorven plantmateriaal.

Gras en ruigte. Uitgangspunt bij het beheer is geen bemesting en geen gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. Het beheer bestaat uit het jaarlijks hooien (maaien en maaisel afvoeren) in de periode augustus - oktober, waarbij 25% van de oppervlakte (vooral terreindelen met een begroeiing van vooral sint Janskruid en teunisbloem) ongemoeid gelaten wordt.

Berm. Het beheer bestaat uit het jaarlijks hooien (maaien en maaisel afvoeren) in de periode augustus - oktober, waarbij 25% van de oppervlakte, verdeeld over drie stukken, overgeslagen wordt.

Bijlagen

Bijlage 1. Fotografische impressie van het plangebied













Staring Advies
Jonker Emilweg 11
6997 CB Hoog-Keppel
T 0314 641 910
info@staringadvies.nl